

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 7 cr., a dóua órá
6 cr., a treia órá 5 cr.,
şi de fiesce care publi-
caţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
daţiunea şi Admini-
straţiunea Unirii«
în
Blaş.

Anul VII.

Blaş 23 Octobre 1897.

Numérul 44.

Autonomia catolică.

Alegerile pentru congresul regnicolar, carele ar fi, să fie chemat a determina organismul autonom al bisericii catolice de rit latin din Ungaria, s'au terminat. S'au terminat în linişte şi fără de iritarea spiritelor obicinuită în patria noastră la alegeri.

Guvernul cu prilejul acestor alegeri nu s'a folosit de mijlocele acelea, de cari s'a obicinuit a se folosi la alegerile dietale spre a-şi crea şi asigura în dietă o majoritate după placul său. Urmarea a şi fost, că dintre deputaţii mireni aleşi pentru congresul autonom regnicolar cei mai mulţi aparţin partidului poporal, şi numai puţini sînt liberali guvernamentali şi opoziţionali.

Cu toate acestea înse-şi foile catolice unguresci sînt silite a recunoşce, că deşi majoritatea populaţiunii Ungariei e catolică, chiar alegerile acestea au dovedit din nou în chipul cel mai înfrîntătoriu, că biserica catolică în Ungaria e slabă. La urnă a mers adecă pretutindenea în masse mari fărâşimea, pe când alegătorii din cetăţi şi din clasa inteligentă aprópe pretutindenea a dovedit, că e nepăsătoare faţă cu interesele cele mari ale bisericii. Pasivitatea acésta a clasei inteligente e simptomul unei bóle, ce există în biserica catolică din Ungaria, simptomul unei bóle provocate prin aceea, că clerul latin înalt şi inferior acum de multă

vreme nu a fost alta fără numai o óste auxiliară credincioasă până la servilism a politicii şoviniste de astăzi şi într'aceea şi-a uitat de chemarea apostolésca de a se face tuturor tóte, pentru ca pe toţi să-i dobîndescă lui Christos.

Pe cum spun foile din Budapesta, în Novembre are să se adune congresul autonom regnicolar. Orî ce ar hotărî inse acest congres, hotărîrile lui abia vor schimba cătu-şi de puţin starea de astăzi a lucrului. Guvernul e acuma mai consciu de cât orî când de atotputinţa sa şi cunoscînd bine şi neputinţa bisericii catolice nu va ceda nimica din influinţa aceea, carea o deprinde în afacerile bisericii catolice, orî e influinţa aceea îndreptătită orî numai usurpată. Raportul actual dintre biserica catolică şi dintre statul ungar nu va puté, să-l schimbe nici o hotărîre a congresului.

Deja de acuma póte să se prevadă, care va fi punctul cel mai de frunte de diferinţă între congres şi între guvern. Raportul dintre biserica catolică şi dintre statul unguresc în teorie ar fi chemate sa-l reguleze legile ţerii şi dintre acestea mai virtos art. de lege XLIII din 1895. În urma acestei legi biserica catolică din Ungaria şi-a perdut cu desevărsire poziţia aceea veche de drept public, carea o avuse până atunci. Măsura aceea a dreptului de inspecţiune şi de dispoziţie, carea o avuse statul faţă cu biserica catolică, în teorie a încetat în urma acelei legi, căci în

sensul ei dreptul de inspecţiune al statului asupra bisericii catolice ar avé să fie identic cu acela, care-l deprinde statul faţă cu cele alalte confesiuni recepte.

Legea acésta asigură fiesce cui deprinderea deplin liberă a religiunii. Ea în §. 9 asigură dreptul autonom în tóte afacerile lor până şi confesiunilor acelora, cari se vor nasce de acuma înainte. Ea nu a putut deci să restrîngă îndreptăţirea la guvernare autonomică, ce o au vechile confesiuni recepte şi între acestea în rîndul cel dintâiu vechea religiune a statului, adecă biserica catolică.

Adevérat că §-ul 6 al legii citate declară, că legile şi regulele de drept referitoare la bisericile recepte şi la credincioşii lor rămân neschimbate. Dară acésta nu póte să se esplice așa, că biserica catolică are să rămână şi pe mai de parte sub tutela statului, ci avîndu-se în vedere intenţiunea legii sensul aceluî paragraf cu privire la biserica catolică póte să fie numai acela, că drepturile acelea, cari le-a avut biserica acésta în afacerile sale interne, au să rămână neschimbate.

Pe atunci, pe când religiunea catolică era încă religiunea statului, pe atunci statul şi biserica din punct de vedere al dreptului public erau contopite: biserica deprindea drepturi iurisdicţionale şi în afaceri lumesci, érá în schimb statul încă deprindea influinţă în afacerile bisericii. Acest raport

Feuilleton.

Relaţiunile eclesiastice ale Românilor din Ungaria şi Transilvania în vécul al XV-lea.

(Fine.)

b) Activitatea misionară a lui Ioan Capistran pentru propagarea unirii între Români nu s'a restrins numai la *Temişóra* şi *Lipova*, ci așa zicînd la întreg teritoriul de azi al *Banatului*. Acésta se cunósce din însă-şi mărturisirea aceluî călugăr, care în epistolele trimise către pontificele *Calixt III* şi cardinalul *Firman* de dto 15 Aprilie 1456 zice, că dintre Români schismatici din părţile inferioare ale Ungariei cel mai mulţi s'au unit, împreună cu episcopul Ioan, care era capul şi conducătorul acelor schismatici. ¹⁾

¹⁾ Beatissime Pater et D. ect. Calixto III. Beatissime Pater et ad sanctorum pedum oscula. Cum essem in inferioribus regni Hungariae partibus, ubi omnes fere schismatici erant et infideles ante accessum meum, etiam exhortatus a primis regni viriliter evangelizabam verbum Dei, prout eloqui dabat Deus. Commotio magna facta est; illuminati plurimi, multi

c) Ioan Capistran în decursul anului 1455 şi la începutul anului 1456 a stat în Transilvania, unde a propagat unirea asemenea cu succes. Acésta se cunósce din mărturisirea istoricului numit *Wadding*, carele scrie, că după ce călugărul Capistran la

resistebant, confugientes ad D. Ioannem de Capha praesentium latorem, qui se pro episcopo, haeresiarcha et Magistro omnium schismatum et haeresum gerebat. Hic enim cum multitudine sequacium et complicitum suorum neque romanum, neque graecum ritum tenebant. Factum est autem postea, ut ad manus meas ductus esset per Magnif. D. Ioannem de Hunyad olim gubernatorem regni. Examinavi illum subtilius et imperi ipsum promotum usque ad episcopum, sed nulla unquam autoritate S. Sedis Apostolicae confirmatum. Non enim ecclesiam Dei, non Papam, non sedem apostolicam quidquam pendebat, sed abscissus et alienus effectus (Reliqua desunt, adnotá Wadding). — Reverendissimo etc. Cardinali Firmano. Reverendissime in Christo Pater et Domine D. mi observandissime, Protector noster singularissime, humillima commendatione, cum omni officio obsequendi praemissa. Ea mea semper fiducia ut in necessitatibus ad V. R. D. confugiam. Praesentium latorem idcirco commendatum facio, ut V. R. D. ope et opera gratiam a Sto Dno nostro obtineat; nam cum esset princeps schismaticorum et haeresiarcha inter Valachos infideles, sub umbra illius foverentur schismata et errores plurimi in infimis partibus regni Hungariae, disponente Deo illuminatus est et ad me ductus sponte abjuraverit omnes errores et schismata submitbens se obedientiae

invitarea guardianului minorit *Ioan Gezth* din *Teiuş* ar fi mers în Transilvania „*multitudine schismaticorum infoecta*“ şi acolo a predicat propagând unirea, cauza acésta o a concredut călugărului *Michael de Zekel* (*Sinculus, Székely*), ¹⁾ care cu atâta zel s'a nisuit a-şi împlini acea misiune dînsului concredută, în cât episcopul Transilvaniei (*Petru*) şi cel

sacrosanctae Romanae ecclesiae; et quondam se gerebat pro episcopo, sed neque cognoscebat s. sedis apostolicae veritatem, neque ab ea confirmatus, consecrabat valachos suo modo. Ego autem cum examinarem eum longo tempore in omnibus sacramentis ecclesiae et articulis fidei et pertinentibus ad salutem, errare et penitus deviare comperi. Apertis autem januis veritatis et lucis cum se in malo statu cum omnibus suis esse cognosceret, petiit baptizari. Quod curavi fieri, et baptizatus est ad cautelam secundum formam juris. Quam ob rem necesse est, ut autoritate s. Sedis Apostolicae restituatur ad dignitates. Ea de re V. R. D. commissum facio. Quam Christus Jesus aeo tueri dignetur ad conservationem fidei catholicae et pauperculae familiae nostrae, quam V. R. D. unice commendo. Ex Buda 15 Aprilis 1456 E. V. R. D. minimus servulus, licet fidelis orator Fr. Ioannes de Capistrano Ord. Min. minimus et indignus.

¹⁾ A bună samă guardianul Minorităţilor din *Lipova*, persónă identică din epistola lui Hunyadi de dto 2-a die festi b. Dorotheae 1456, subscris şi în testamentul castelaului cetăţii *Solymos Blasiu Keszey* din 1456.

vechiu de drept public acuma a încetat, și dreptul de inspecțiune supremă al statului său sfera aceea de drept, carea statul pôte să o deprindă față cu biserica catolică cu scopul de a asigura legilor sale valoare, față cu biserica catolică încă nu pôte să se estindă mai de parte de cât față cu cele alalte confesiuni, cari sint deja recepte ori se vor recipia de acum înainte. Altmintrea nu ar puté adevă să fie nici vorbă de libertatea religiei, ci din contră ar puté să fie vorbă numai de suprimarea parțială a acelei libertăți.

Așa sună teoria. Și congresul regnicolar chemat a crea organismul autonom al bisericii catolice din Ungaria a bună samă va insista asupra acestei teorii și va pretinde, ca teoria acésta să se facă praxă. Congresul a bună samă o va face acésta. Majoritatea reprezentanților laici ținătoare de partidul poporal va forța lucrul acesta, și reprezentanții clerici vrënd nevrënd îi vor secunda, ori cât de supuși și servili s'ar fi obicinuit să fie până acuma față cu guvernul.

Și guvernul? Ori cine pôte să scie înainte, ce va face guvernul.

Și membrii congresului se vor duce rebus bene gestis a casă.

Isprăvile „ortodoxismului național“ în Bucovina. — În numărul sêi din 20 și 21 a c. corespondentul Bucovinean „El? Eă!“ din cuvintele căruia reprodusesem și noi în numărul 38 a. c., își publică reflexiunile referitoare la răspunsul, ce i-l dase ôre cine cu subscripția „Aut-aut“. Răspunsul acesta n'a cercat, să combată cele ce reprodusesem noi, ci numai cele ce omisesem. De astă dată

din răspunsul lui „El? Eă!“ reproducem numai următoarele:

„În nr. 200 apoi dl „Aut-aut“ își arată arama prin sfatul, ce-l dă, cum ar trebui să trăim cu Rutenii. Acest sfat a fost practisat până acum, și consecințele cele triste le vedem în referințele de azi, că Rutenii ne-au întrecut, sint bine organizați, după cum spune și dl „Aut-aut“. Acésta inse n'ar fi fost, când Românii nostri n'ar fi fost de calapodul dlui „Aut-aut“. Care Rutean din cei tineri ôre nu trăesece în dulcele vis, că va rutenisa întrégă țara? Noi inse să ne mulțămim cu *status quo*, să ne îngrădim „ogórele cu zaplaz firm și trainic și să nu suferim cu nici o condiție, ca zaplazul să se strice din partea zaplazului“. Tare bine, dar cum ne îngrădim, când lăsăm pământul între Prut și Nistru în mâinile preoților ruteni, și ai nostri se retrag în lăuntrul țerii? Fălesce-te cu latina ginte și lasă teritorul câștigat prin sângele eroilor lui Ștefan cel Mare, să fie înghițit de Ruteni! Asta se chemă, că verși lumină în urmă? Da! ca și un meteor, când se stinge, de se va urma sfatul dlui „Aut-aut“.

Dispozițiunile de ale Papel bisericii „ortodoxe“ din Turcia. — Pe cei doisprezece Bulgari, pe cari îi deținuseră cu prilejul pârnelii din S. Măria mică de la mănăstirea Poboje din Macedonia, la porunca sultanului i-au slobođit din închisore. Valiul a primit îndrumarea, ca în purcederea sa față cu locuitorii creștini să țină cont de purcederea împărătescă. — O petițiune, carea cerea, ca episcopul bulgar Sinesiu și agentul comercial bulgar Rizoff să se revóce din Üsküb, Pórtă a resolvit-o negativ. — Pe cum se spune, administratorul episcopesc sêrbesc Firmilianos, carele pornise deja la Üsküb,

a primit de la Pórtă porunca, ca mai înainte de ce și-ar cuprinde postul, să aștepte în Salonichi, până când se vor da beratele pe sama episcopilor bulgari. Beratele în biserica „ortodoxă“ din Turcia sint documentele, prin cari Pórtă „preconisează“ pe episcopii cei noi. O scire telegrafică spune inse, că Firmilianos n'a ascultat de porunca Porții, ci s'a dus la Üsküb. În urmare poporațiunea bulgară din Üsküb după sosirea lui Firmilianos a demonstrat și a închis bisericile și școlile.

De altă parte „Pol. Corr.“ aduce din Salonichi, nu scim, a câtea ôră, una din scirile optimiste, dar rămase până acuma tot numai sciri góle, referitoare la Românii din Macedonia. Eță o:

„Patriarchul icumenic și poporația grecăscă din Macedonia au fost alarmați de concesii importante făcute de Pórtă conform unei promisiuni a sultanului naționalității române din acea provincă.

„În virtutea unui ordin formal al marelui vizir auctoritățile au făcut oficial cunoscut administratorilor și preoților din toate comunele districtului Vlaho-Klisura, că guvernul nu se opune cătuși de puțin la celebrarea liturgiei numai în limba românească. Se înțelege, că preoții s'au grăbit, să părăsescă imediat liturgia grecăscă, și acum slujbele se fac numai în limba română. Încercările timide ale episcopilor fanarioți, ca să abată poporația română de la acésta „eresă“, n'au avut absolut nici un rezultat.

„Grecii sint de altmintrea cu deseavărsire consternați de o concesie și mai importantă făcută Cuțovlahilor de sultan. Într'adevăr, comuna Krușova a fost autorizată, să construescă o biserică, care din cauza poporației din localitate va fi cu deseavărsire independentă de patriarchia icumenică. Prin faptu

de la Orade (Vitéz) au lucrat serios pentru întórcerea Iobagilor sêi.

Și după ce missionarii respectivi s'au convins, că *Românii numai cu greú se pot întórcce la unire*, prin mijlocirea lui Capistran și cu conlucrarea lui Hunyadi s'a făcut, ca preoții schismatici, cari nu s'ar uni, să se scótă din dominiile lui Hunyadi, érá episcopul schismaticilor să se captiveze. ¹⁾

¹⁾ Matthaeus episcopus Transilvanensis catholicus valde persequatur observantes. Hujus persecutionis meminit Fr. Ioannes de Gezth Guardianus coenobii de Thuyis in litteris ad Capistranum scriptis, rogans ut ad Transilvaniae provinciam, schismaticorum multitudine infectam transire vellet, remedium adhibiturus gravi huic sui episcopi persecutioni, multamque ei praeparari messem in vicina Moldaviae provincia, Petro Wayvoda, seu provinciae praeside ad fidem converso. Matthaeum hunc episcopum cognominari invenio de Labischino in libris Consistorialibus et ad Episcopatum Transilvaniae 15 Kalend. Februarii anno 1445 fuisse promotum. Wadding Tom. 6. p. 182. — Ioannes Capistranus etsi scribendo militi et colligendis contra Turcam auxiliariibus copiis hoc anno (1456) totus intenderet, nihilominus a Dei verbo praedicando nullo loco, nullo tempore desistebat, sed ubicumque labefactari, aut sanam doctrinam corrumpi, aut ab heerodoxis insidias rei christianae parari, aut catholicos ritus eliminari et bonos mores depravari conspiciebat, pro rerum indigentia et temporis brevitate, ad modum fulguris corruscantis per urbes et oppida, per provincias et regna discurrebat. Praeter praecipuas Hungariae partes, Valachiam, Moldaviam, Transilvaniam et Russiam perlustravit, et ubi major urgebat necessitas, diutius haerebat, vel socios dimittebat, qui inchoatum a se conversionis aut catechesis opus juxta praescriptas leges prosequerentur. Petrus Wayvoda seu Praeses Moldaviae, anno praecedenti conversus, hoc anno ex universa provincia valachos schismaticos ejecit et ubique voluit veram fidem et doctrinam christianam praedicari. Huic operi praefecerat Capistranus Fratrem Ioannem de Gezth guardianum Thuissinensem; in Transilvania Fratrem Michaelum Siculum, qui impigre injunctum sibi a suo Magistro munus exercuit, obtinuitque, ut Transilvaniae episcopus et Varadini Dominus serio agerent de suorum Jobagiorum (genus erat sylvestrium manci-

În legătură cu unirea din Transilvania la loc află de a aminti, că nu preste mult după mórtea lui I. Hunyadi fiul acestuia Ladislaú în urmarea rugării prezentate prin Iobagii români și sêrbi din Hunedóra cu d. Temesvar 30 Novemvre 1456 concede aceloră, ca în locul de mai înainte, „*loco pristino*“, să-și pótă edifica o capelă, ceea ce apoi o a întărit și regele Matia cu d. 5 Iuliú 1458.

Cuprinsul concesiunii date ne îndreptătesce a deduce, că capela din cestiune fóstă mai înainte schismatică fu dărîmată în urmarea mandatului de espulsare edat prin I. Hunyadi față de preoții schismatici, și avertați ca să cerceteze biserica unită a nobililor, carea, cum se presupune, ar fi stat pe locul cemetierului vechiú din Hunedóra.

După mórtea lui I. Hunyadi Iobagii aceia români, cari pôte vrënd nevrënd s'au întors la unire, au dorit, să albă biserică proprie. Din acésta causă apoi vor fi cerut concesiune de zidire de la *Ladislaú Hunyadi*, care pôte nu era așa catolic zelant ca și tatăl sêu, și el a și dat concesiunea.

În mandatul de espulsiune citat este vorbă numai despre *preoții* renitenți, prin urmare nu s'ar puté afirma, că acel mandat să se fie aplicat icel colé și față cu poporul adict bisericii schismatice. Așa ceva mai că nici nu era de lipsă, pentru că dacă

piorum, quorum ingens erat multitudo in Bosna et Croatia et ad finitimas diffundebatur regiones) conversione. Valachi difficulter reduci poterant, dum pseudopresbyteri perpetuos instillabant errores, atque hi hauriebant a pessimo et subdolo viro Ioanne de Capha Wladica pseudo-episcopo summae auctoritatis in populo. Egit itaque Capistranus cum Ioanne Hunyadi, ut esuis dominiis pseudopresbyteros expelleret, et Wladicam tandem comprehenderet, quem ipse ad se sub custodia ductum, diligenter examinatum et in fide instructum Romam misit absolvendum et honoribus restituendum.

forța aceea zelantă justificată prin împrejurările timpului s'a aplicat față cu preoții, poporul — alt cum supus nobililor — lipsit fiind de preoții sêi ușor s'a putut îndemna, ca să îmbrățișeze unirea.

Este inse din 1456 un document, care ar lăsa, să se conchidă, că doră și față cu popor s'ar fi aplicat ceva-și forță de espulsare, a nume:

Regele *Ladislaú* cu d. Budae in festo ascensionis 1456 în urma cererii Archiepiscopului din Strigon demandă castelanilor secueșci, ca decimele solvite prnt. catolicii așeđați în comunele *Cernat* (Szt. Mihály), *Satu lung* (Nagyfalu.) *Turcheș* (Turchester) și *Bacsfalu*, de unde *Românii fură alunguți*, și vilele acelea ajunse în mâinile *creștinilor*, ¹⁾ să se dea bisericii din S. Mihaiú, érá nu castrului din Bran.

Pentru ce au fost alunguți Românii din numitele vile, nu se spune, nici nu vrêu, să aserez apodictice, că nu vor fi fost și alte cause, dară nu e eschisă posibilitatea, că cauza religioară încă va fi putut servi de basă acelei alungări.

Érá cum că *numărul* celor ce s'au unit, n'a putut să fie mic, se vede de acolo, că:

5) Despre episcopul *Ioan de Capha* se afirmă, cum că după ce din partea scaunului Romei fu întărit, și i-s'a dat *jurisdicțiune preste ai sêi*, reîntórcându-se din Roma prin nisuițele lui unirea s'a lătit în Valachia, în cât dintre Români și Slavi 10 miú s'au întors la unire și credință cătră scaunul Romei, în cât cei ce mai înainte erau vrășmași au devenit propagători ai credinței creștine, cei ce combăteau dreptul pontifical, s'au făcut apărători ai aceluí drept.

¹⁾ Așa s'au numit numai *catolicii*.

acesta pare că s'a făcut implicit recunoșterea oficială a naționalității române în Turcia.

„De aci înainte naționalitatea română va figura în toate formele ei alături de nufas (naționalitățile) greacă și bulgară.“

Dragostea Papei „ortodox“ din Rusia față de Românii din Basarabia. — „Alkotmány“ reproduce în nrul său din 20 a c. cuprinsul unei broșuri, care a apărut în România și tractează despre soarta Românilor din Basarabia. Adevărat că numele auctorului, — Adrian Cașolțan, — nu recomandă chiar de tot bine broșura. Intențiunea, cu care „Alkotmány“ îi reproduce cuprinsul, încă nu e chiar nepăcătoasă. „Alkotmány“ va adevăra să justifice tractarea mașteră a Românilor din regatul Ungariei cu tractarea încă și mai mașteră a Românilor din Basarabia. Dar din resumatul broșurii reprodus în „Alkotmány“ pe noi ne interesează partea următoare:

„Cea mai interesantă înse și cea mai vrednică de atențiune e partea aceea a cărții, carea tractează despre soarta Românilor din Basarabia, de când au ajuns sub stăpânirea rusă. Auctorul spune aci, că de la 1812 încoace în Basarabia limba și cultura Românilor nu a făcut nici un paș înainte, și că e întru adevăr minune, că populațiunea română cea aprăpe de un milion și jumătate încă nu și-a pierdut de tot caracterul național, căci guvernul rusesc a făcut totul spre a o rusifica.

„Mai vîrtos în anii după 1840 pe timpul țarului Nicolae începură a rusifica cu foc și cu fer pe Românii din Basarabia.

Au așezat coloniile mari rusești între Români, au închis școlile românești și au înființat școli de limba rusă, ér în acestea nu au învățat nimica a fără de cântările bisericesti cele rusești. Limba românească au scos-o din toate bisericile, au mers așa de departe, cât au oprit chiar și a grăi românește în public, și dacă din întâmplare ôre cine totuși îndrăznea a grăi în limba aceasta, pe acesta pe loc îl disciplinau detectivii.

„Mare grije a pus guvernul rusesc spre aceea, ca între Basarabia și între România de astăzi să se rumpă ori ce legătură, și fac tot posibilul, pentru ca pe Românii din imperiul rusesc să-i înstrăineze de către conaționalii lor de dincolo de Prut. Spre acest scop au plătit pe preoții români, și prin aceștia vestesc poporul, că poporul din România a sărăcit, că și-a așezat pe tron un rege păgân, carele nu scie alta a fără de a huli pe Dumnezeu. Și preoțimea aceasta a intrat acolo de tot în simbrie la guvernul rusesc, și în vreme ce ea trăese în belșug și tignelă, și în vreme ce a pus mâna pe partea cea mai mare a moșiilor din Basarabia așa, că deja și numai călugării din Caprina au moșie, carea le aduce 70.000 de ruble la an, pe atuncia poporul s'a cufundat în sărăcia cea mai mare și în ignoranța cea mai întunecată. Preoții și călugării greco-orientali sînt vrășmașii cei mai primejdioși ai Românilor din Basarabia, căci cu toate că și ei înșiși încă sînt în partea cea mai mare Români, ba foarte mulți din ei se trag din România, totuși ei sînt slugile cele mai credincioase ale guvernului rusesc. Activitatea lor a fără de rusificare e foarte primejdioasă și din cauza, că numărul lor trece peste 15.000, și că masa

acesta e vrășmașul fanatic a ori cărui progres cultural.“

Va să zică, biserica „ortodoxă“ singura mântuitoare a națiunii românești și în Basarabia ca și pretutindenea.

Revistă bisericăscă.

Din Patrie.

Casa Magnaților în ședința din 20 a c. a suspendat dreptul de imunitate al episcopului Majláth din Alba Iulia. Motivul suspendării este, că episcopul, până ce era administrator parochial în Komárom, a primit în sinul bisericii catolice pe o copilă calvină nesciind, că ea n'a implinit încă 18 ani. Din cauza aceasta a fost acuzat. Conții Esztherházy Móric și Zichy Ferdinand au aflat în totă procedura față cu episcopul o șicanare și au cerut, să nu se suspende imunitatea înaltului dignitar bisericăsc. La acesta a reflectat ministrul Wlassics, că episcopul a călcat legea din 1868, și că față cu legile statului nu cunoșce alte legi. Ajungînd lucrul la vot, majoritatea a votat pe placul guvernului.

Roma.

Regele Siamului și-a exprimat dorința de a posedă un portret al Papei. Papa i-a implinit dorința trimițîndu-i prin nunțiatul din Paris un portret al său provădit cu subscrierea sa.

Papa a primit în săptămîna trecută în audiență privată pe episcopul de

Tot acesta o dovedesce și acea împrejurare, că,

6) Pe cum se vede din bulla pontificală edată în cauza plînsorii episcopului Macariu, Românii uniți erau împrăștiati pe teritoriul foarte estins al dieceselor latine ale Transilvaniei, Orădii și Agriei, adevăra pe acele locuri, unde până azi locuiesc Români.

A fără de acesta ca o dovadă sigură servește aceea, că acei uniți aveau episcopie proprie, cu iurisdicțiune regulată peste bisericile unite, și episcopul predica și vestia credința bisericii după decretul conciliului Florentin și și deprindea funcțiunile arhieresci, fiind recunoscut de toți ca episcop adevărat.

Existința episcopiei înse presupune număr însemnat de credincioși, că dora pe teritoriul celor 3 diecese numite nu vor fi fost ici colé numai căți-va fideli, ci au trebuit să fie parochii mai multe, cu poporenii în număr mai compact.

7) Ba nu este eschisă nici posibilitatea, că după ce la an. 1442 Sept. 22 în urma mandatului regesc al lui Vladislav I. în prezența omului regesc Alesandru Szarvaszai și a delegatului capitular din Orade cu numele Andreiu călugării mănăstirii S. Mihai din Perli (Körtvélyes) din Maramureș fuseră introduși în domeniile acelei mănăstiri, și după ce episcopul Ioan de la Muncaci afirmative a fost unit, priorul Hilariu (Gelasiu) al acelei mănăstiri la 1489 se îndatorază a fi cu ascultare către acel episcop: mănăstirea aceea și cei supuși aceleia vor fi fost uniți ținători de iurisdicțiunea episcopului unit.

La 11 August 1456 mōre I. Hunyadi, și cu 2 luni mai târziu și amicul său Ioan Capistran, ambii adiecți scaunului apostolic și zelanti propagatori ai s. uniri.

Cu ei împreuna cu încetul se stînge spiritul, se micșorează zelul, ba așa zicînd încetă activitatea propagării s. uniri între Români și alte popore de rit oriental din Ungaria și Transilvania.

Împrejurările s'au schimbat, cauzele au fost diferite. Sub domnirea regelui Matia și a succesorilor lui politica Ungariei a luat o direcțiune nouă gravitantă spre apus, infestările Turcilor în părțile orientale și meridionale ale țării luaseră o față din ce în ce mai amenințătoare, țările Moldova și Muntenia au ajuns sub jugul turcesc, poporul român din țară, de și la 1437 prin uniunea celor 3 națiuni fu și mai rău necăjit, totuși ușurat prin ordinațiunile din 1447 și 1458 și-a căștigat ceva și libertate și era mai neatrănat de la domni pămîntului: unele ca acestea au putut să fie cauza, că unirea a pierdut rolul, ce-l avea mai înainte în politica țării.

Tot la acesta a contribuit și aceea, că prin colonisările Sêrbilor schismatici în Ungaria ierarhia gr. or. schismatică s'a întărit, prin ce apoi s'a îngreunat activitatea factorilor conducători ai propagării s. uniri.

Nu este de a se lăsa neconsiderat nici aceea, că pe cum la 1476 Pontificele Sixt impută prelaților Ungariei, că creștinii „ritu graeco baptizati“ în regiunile țării confiniare cu Sêrbia sînt dur tractați și vexați de către r. catolici și în predicii publice timbrați ca rău botezați, și-i provocă a dispune, ca aceia să fie tractați cu „mansuetudine“, ¹⁾ cam tot asemenea vexări vor fi fost și acelea, de cari se căesce episcopul Macariu la 1466 în plînsōrea sa dată către scaunul apostolic.

De și episcop constituit după lege și recunoscut de toți, de și după decretul sinodului din Florența ²⁾ predica și guverna în diecesa sa, totuși nu nu mai de către laici, ci chiar și prin episcopul rom. cat. Nicolau al Transilvaniei și prin clericii și călugării aceleia și bisericii fu împedecat și conturbat în deprinderea iurisdicțiunii sale,

¹⁾ De dto Romae quinto Cat. Febr. 1476.

²⁾ Cfr. epistola Pontif. Calixt de dto Romae tertio Nonas Sp. 1457.

fu despoiat de venitele ținătoare de beneficiul său episcopesc.

Între ast fel de împrejurări, când nici episcopul constituit după lege și pus sub ocrotirea scaunului apostolic nu și putea deprinde în deplină libertate dirigētoria sa, ci chiar de către frații de aceea și credință este vexat, cu adevărat nu mult progres s'a putut aștepta întru lățirea uniri.

Alt cum cum că unirea a susstat până către finea vécului al 15-lea, dovadă este bulla pontificală din 1466, și scrisōrea Voivodului Pongrat din 1469, în cari este vorba despre episcopul unit.

A fără de acesta voivodul transilvan Nicolau Ujlaky la 1476 se laudă, că pe schismaticii i-a întors la unire. ¹⁾

Eră pontificele Sixt la an. 1474 publică indulgențe celor ce vor da milă pentru biserica S. Feciōre din Brașov situat „in confinibus christianitatis et in metis infidelium terrae Valachiae“ și locuit de mulțimea Românilor, Armenilor, Bulgarilor și Grecilor, dintre cari unii inspirați de grația divină s'au întors la darul botezului și la credința catolică.

Cum că înse s'au întimplat defecționari de la unire, avem un document din finea vécului al 15-lea.

Regele Vladislav cu d. 10 Ian. 1500 dă un decret, prin care pe nobilii Michail și Nicolau Kukavicza de Porecha din districtul Mehadieii îi lipsesce de posesiunile lor nobilitare și acelea le donază nobililor Ladislav și Ludovic Fiath de Ermenes. Pentru ce?

Pentru că respectivii „contempta religione fidei christianae damnabili sectae schismaticeae Valachorum sive Rascianorum adhaesisse dicuntur“, adevăra au defecționat de la unire.

Este adevăra de sciut, că deja regele Ludovic I a ezis principiul, că în districtul Sebeșului nime nu pōte să fie nobil, nici cnez,

¹⁾ Katona XIV. 419. Cfr. Eder. observ. crit. p. 133.

Münster, pe care l-a chemat la Roma, ca să-i raporteze despre protestele luteranilor în contra enciclicei papale, ce s'a dat din incidentul centenariului lui Petru Canisiu, care a fost un mare luptător în contra doctrinelor lui Luther.

Guvernul italian, care și-a propus a suprima ori ce mișcare catolică, a oprit congresul convocat la Treviso pe săptămâna viitoare. Procedura aceasta a amârit pe catolici. Cardinalul Sarto, patriarhul Venetiei, și mai mulți episcopi sînt rezoluți a se prezenta la adunare și numai forțele brachiale îi vor ceda.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Dieta era a ținut ședință Joi. S'a adus pe tapet provisoriu. Proiectul de lege l-a referit Pulszky A. A zis, că proiectul menține încă pe un an statul quo, și ast fel schimbări nu se fac. A mai declarat referentul, că proiectul numai așa se va ridica la valoare de lege, dacă și în Austria se va primi pe cale parlamentară. Dintre partidele opoziționale numai independentiștii au votat în contra provisoriuului.

„Keleti Értésítő“ aduce scirea, că banul Croației Khuen-Héderváry se va retrage în curând.

Austria.

La scirile răspândite despre retragerea ministrului Badeni foile oficioase nici nu reflectază, era cele semioficioase negă, că Badeni s'ar retrage în curând. Alt cum nu e nici un motiv, ca să se retragă cabinetul. Majoritatea parlamentară l-a promis spriginul. Dară chiar și când nu i-l ar fi promis, tot nu ar

nici pôte avé posesiune, de nu se ține de credința Romei. Era regele Sigismund sub pedepsa pierderii „bonorum nobilium et dominiorum“ oprește tot în acel district deprinderea religiunii gr. or. schismatice, ba chiar și închierea căsătoriei între catolici și schismatici, declarând pe cei din urmă „tamquam non christiani et fidei cultores, sed mere haeretici“.

Considerând, că regii succesori nici când n'au retras dispozițiunile regesci de mai sus, din contră vedem, că regele Vladislau în puterea acelora lipsesce pe nobili numiți mai sus de posesiunile lor;

Considerând, că regele Ladislau cu d. Viennae festo decoll. B. Ioannis Bapt 1457 confirmă vechile privilegii ale nobililor, enezilor și altor Români din cele 8 districte românesce, și încă pe acel timp, când activitatea pentru propagarea unirii și în numitele districte încă era în deplină putere:

Concluziunea noastră este basată, când afirmăm, că majoritatea poporului român din numitele districte până către finea vécului al XV-lea s'a ținut de biserica unită.

Obiectul și scopul studiului nostru l-am eshauriat. Ne-ar fi restat încă, să facem câte-va notițe față de religiunea multor nobili români din vécul al XV-lea, între cari locul prim îl ocupa I. Hunyadi.

Lăsând acesta pentru altă ocaziune închiâm cu dorința, ca să succedă celor ce se interesă de trecutul istoric al poporului românesc, de a afla și scôte la lumină acele documente, cari vor vèrsa dacă nu deplină, cel puțin mai multă lumină preste biserica aceluși popor din vécul aci pertractat.

I. Boros.

urma retragerea lui, de ore ce monarchul în autograful din April a accentuat, că ministerul actual nu are să atirne de la combinațiunile parlamentare momentane.

Comisiunea cluburilor dreptei în o ședință, la care a participat și contele Badeni, a promis votarea provisoriuului.

Obstrucționistii nu lasă, să decurgă nici desbaterea referitoare la acuzarea cabinetului, ci prin dese votări nominale și prin scandaluri fură timpul și cauzază poporului daună de 6000—7000 fl. la zi.

Serbia.

Exregele Milan a sosit în 19 a c. în Belgrad, și tot în aceeași zi cabinetul Simici și-a dat dimisiunea. Între rege și cabinet sînt divergențe de păreri în chestiuni financiale, militare și de natură politică. Cabinetul ar fi voit, să se ocupe de reforma constituției, pe când regele e de părerea, că actuala pace, ce domnesce în Europa, să o folosescă Serbia spre consolidarea sa economică și financiară stabilind budgetul pe basa cruțării. Regele a chemat la sine pe fruntașii partidelor spre a se consulta cu privire la rezolvirea crizei.

Turcia.

Încă nu e închiată definitiv pacea cu Grecia, și era sosesc vești rele din Constantinopol. Comitetul revoluționar armenesc a provădit cu arme o mulțime de bărbați și chiar și femei în provinciile Gianic și Sivas provocând turburări și cauzând mari daune prin bombe de dinamit.

Correspondentul Constantinopolitan al ziarului „Standard“ are din isvor demn de credință informațiunea, că Bulgaria a imbiat pe Turcia cu o alianță defensivă și ofensivă, în urma căreia principele Ferdinand să fie guvernator ereditar al Rumeliei. Bulgaria recunoște deplina suzeranitate a sultanului, care are să-i garanteze întregitatea. În cas de război Turcia ar fi obligată a presta 200,000, era Bulgaria 100,000 de soldați.

O luptă pentru neatîrnarea bisericii.

(Continuare.)

Acuma luă din nou Papa cuvîntul în lupta, ce se pornise împotriva turmei sale din Germania. Piu IX scrise de-a dreptul împăratului următoarea epistolă:

„Maiestate! Tote dispozițiile, cari le face de o vreme în cōce guvernul Maiestății Vostre, se îndreptă din ce în ce tot mai mult spre nimicirea catolicismului. Dar dacă cerc întru mine cauzele, cari să fie putut da ansă la măsurile acelea severe, trebuie să-mi mărturisesc, că nu găsesc nici una. De altă parte mi-se spune, că Maiestatea Vostă nu aprobați ținuta guvernului Vostru și nu aflați de bună severitatea măsurilor luate împotriva religiunii catolice. Inse dacă e adevărat, că Maiestatea Vostă nu o aprobați acesta, și epistolele, cari le-ați scris în timpul trecut, ar puté să dovedescă de ajuns, că nu puteți să aprobați tote, cele ce se întimplă acuma; dacă, zic, Maiestatea Vostă nu aprobați, ca guvernul Maiestății Vostre să mērgă mai de parte pe calea, pe care a apucat, și ca mē-

surile severe luate împotriva religiunii lui Isus Christos să se înmulțescă, cari inse vor fi cestei din urmă forte păgubitoare, atunci Maiestatea Vostă puteți să fiți incredințați. că ele nu vor avé alt rezultat, fără numai că vor subsăpa chiar tronul Maiestății Vostre. Eă grăesc cu franchetă, căci devisa îmi este adevărul, și grăesc, pentru ca să satisfac de totului tot uneia dintre datorințele mele, carea îmi impune, să spun adevărul tuturor, chiar și aceluia, carele nu e catolic; căci ori cine a primit botezul, e al Papei în ore care chip, spre a cărui espunere nu e acesta locul. Eă sînt convins, că Maiestatea Vostă veți primi cu urbanitatea obicînită cumpenirile mele și veți lua măsurile acelea, cari le pretinde cazul de față. Într'aceea mē rog lui Dumnezeu cu îmbelșugarea evlaviei și supunerii, ca să Vē unescă cu mine cu legăturile aceleași iubiri.

„Din Vatican 7 August 1873.

„Piu P. M.“

Respunsul împăratului a fost acesta:

„Berlin în 3 Septembrie 1873.

„Sînt vesel, că Sfinția Vostă Me onorați ca în timpurile de mai de mult cu aceea, că îmi scrieți; sînt vesel cu atât mai virtos, că prin acesta Mi-se dă prilej spre a îndrepta rătăcirile acelea, cari judecându-se după cuprinsul scrisorii Sfinției Vostre din 7 August trebuie că s'au cuprins în informațiunile acelea, cari le-ați primit despre raporturile germane. Dacă raporturile acelea, cari se fac Sfinției Vostre despre raporturile germane, ar împărtași numai adevărul, atunci nu ar fi cu putință, ca Sfinția Vostă să dați loc presupunerii, că guvernul Meū ar apuca pe căi de acelea, cari eū nu le-ași aproba. În sensul constituției statelor mele un cas ca acesta nu se pôte da, de ore ce legile și măsurile guvernului în Prusia au lipsă de aprobarea Mea regescă.

„Spre adâncă Mea durere o parte din supușii mei catolici a organizat acum de doi ani un partid politic, carele cērcă, să turbure prin intrigă contrare statului pacea aceea confesională, carea esistă de vécuri în Prusia. Durere, clericii catolici mai înalți nu numai au aprobat mișcarea acesta, ci i-s'au alăturat până la rēsvrătirea fățișe în contra legilor esistente ale țerii.

„Sfinția Vostă veți fi băgat de samă, că asemenea apariții se repetesc în timpul de față în statele cele mai multe din Europa și în cele transatlantice.

„Nu e lucrul meū, să examinez cauzele, cari îndemnă pe preoții și credincioșii uneia din confesiunile creștine, ca să sară întru ajutorii inamicilor a totă ordinea de stat întru combaterea cestei din urmă; dar e lucrul Meū, ca în statele acelea, a căror guvernare Mi-a încredințat-o Dumnezeu, să scutesc pacea internă și să păzesc vađa legilor. Îmi sînt consciu, că despre împlinirea acesteia datorințe regesci a mele sînt dator, să dau samă lui Dumnezeu, și Eă voiți susține ordinea și legea în statele Mele în contra ori cărui atac, până când Dumnezeu îmi dăruiesc puterea spre acesta; Eă ca monarch creștin sînt dator, să o fac acesta chiar și acolo, unde spre durerea Mea am să împlinesc chemarea acesta regescă împotriva ministrilor unei biserici, despre care pesupun, că ea nu mai puțin de cât biserica evanghelică recunoște preceptul

ascultării față cu superioritatea lumescă de un efflux al voinței dumnezeiești, carea ni-s'a revelat.

„Spre părerea Mea de rău mulți din clericii supuși Sfinției Văstre se lapedă în Prusia în direcțiunea acésta de învățătura creștină și impun guvernului Meū necesitatea, ca spriginindu-se pe marea maioritate a supușilor Mei credincioși catoliciei și evangheliei să forțeze cu mijloce lumesci obsesvarea legilor țării.

„Bucuros nutresc sperarea, că Sfinția Văstră, după ce Vē veți informa despre adevărata stare a lucrurilor, veți aplica auctoritatea Văstră spre a pune capăt agitațiunii nutrite pe lângă deformarea adevărului și pe lângă abuzul de vada preoțescă. Religiunea lui Isus Christos, pe cum mărturisesc Sfinției Văstre înaintea lui Dumnezeu, n'are de loc de a face cu uneltirile acestea, pe cum nu are de a face nici adevărul, la care Sfinția Văstră Vē provocați ca la devisa, și la care Mē alătur și Eū fără de nici o rezervă.

„Mai este în scrisoarea Sfinției Văstre încă o espresiune, carea nu pot să o trec fără de a i-Mē împotrivi, de și ea nu se întemeiază pe raporturi greșite, ci pe credința Sfinției Văstre, adecă espresiunea aceea, că tot, carele a primit botezul, ar fi al Papei. Credința evanghelică, carea, după cum trebuie să Vē fie cunoscut Sfinției Văstre, o mărturisesc ca și înaintașii Mei și maioritatea supușilor Mei, nu ne permite, ca în raportul cu Dumnezeu să primim alt mijlocitoriu a fară de Domnul nostru Isus Christos.

„Diferința de credință nu Mē împedecă de la aceea, ca Eū cu aceia, cari nu sînt de o credință cu noi, să trăesc în pace și să aduc Sfinției Văstre espresiunea devotamentului și respectului Meū personal.

„Wilhelm.“

(Va urma.)

Convocător.

Reuniunea învățătorească gr. cat. „Mariana“ își va ține adunarea generală din anul curent la 31 Octomvre și 1 Novembre st. n. a. c. în Năsăud, la care se invită membrii cu totă stima.

Programa: 1. Membrii reuniunii la 8 ore a. m. vor asista în corpore la serviciul divin în biserica gr. cat. 2. La 9 ore deschiderea ședinței în sala școlii fund. elem. 3. Esmiterea comisiunilor: a) pentru verificarea protocolului, b) pentru criticarea prelegerilor practice, c) pentru înscrierea de membri noi. 4. Raportul anual despre activitatea reuniunii. 5. Raportul cassarului, a comisiunii pentru censurarea rațiunilor anului 1897 și pertractarea preliminarului de budget pro 1898. 6. Ținerea alor două prelegeri practice de câte 1/2 oră: a) din învățămîntul intuitiv cu clasa I.: „Cartea“ prin un învățător din filiala Năsăudului ori Bistriței, b) din comput cu școlarii clasei a IV-a: „Prima lecțiune din frângerile decimale (noțiunea lor)“, prin un învățător din filiala Sângeorgiului ori Monorului, — cari se vor designa în decursul ședinței, spre care scop fie care învățător va avé a se pregăti la respectiva lecțiune. 7. Cetirea disertațiunilor desemnate de adunarea gen. din an. trecut. 8. Cetirea operatului de concurs „Monografia școlii“ prin unul dintre învățătorii concurenți la premiul scris. 9. Raportul comitetului referitor la censurarea operatului de conc. sub. p. 8. 10. Raportul comisiunilor de sub pct. 3 lit. b. c. 11. Pertractarea propunerilor insinuate la președinte cel puțin cu 24 ore înainte de adunare. 12. Statorirea timpului și locului pentru adunarea gen. viitoare. 13. Alegerea amplotiaților reuniunii

pe un nou period de 3 ani. 14. Închiderea ședinței.

Presidiul reuniunii inv. gr. cat. „Mariana“. Năsăud la 14 Octomvre 1897.

Președintele:
Dr Ioan Pop
vicar.

Secretarul:
Clement Grivase.

Convocare.

Adunarea despărțămîntului filial al reuniunii învățătorilor români gr. cat. din districtul protopopesc al Almașului mare otărită a se ține de o dată cu sinodul autumnal al Veneratului Cler din acest district, se convoca pe ziua de 8 Nov. a. c. st. n. în parochia Teud pe lângă următorul

Program: 1. Dimineta la 7 ore în corpore asistare la s. liturgie. 2. La 11 ore a. m., când va fi terminată conferința Ven. Cler, deschiderea ședinței prin o vorbire presidială. 3. Alegerea comisiunilor: a) pentru înscrierea de membri și culegerea de taxe, b) pentru diverse propunerii. 4. Perlegerea raportului general despre activitatea reuniunii filiale a învățătorilor români gr. cat. de pe periodul de timp din 1887—1897, pe cât timp aparținea la reuniunea generală Sălăgiană, elaborat de cătră presedintele. 5. Disertațiuni din sfera didactică. 6. Diverse propunerii. 7. Raportul comisiunilor esmise. 8. Defigerea locului și timpului adunării venitoare. 9. Închiderea prin presidiu.

La acésta adunare chemată fiind prin disertatiuni și discutarea căilor potrivite spre promovarea învățămîntului poporal în școlile acestui despărțămînt, cu totă căldura invităm a participa nu numai pe toți învățătorii din tractul Almașului, ci și pe alți spriginitori și doritori de înflorirea progresului școlar.

Bogdana la 16 Oct. 1897.

Gavrilă Labo
președinte.

Gregoriu Dobocan
actuar.

Convocare.

Despărțămîntul „Elisabetopolei“ a reuniunii învățătorilor gr. cat. din Archidieceasa de Alba Iulia și Făgăraș conform §-lui 21 din statute își va ține adunarea de toamnă la 30 Octomvre st. n. a. c. 9 ore a. m. în școala gr. cat. din Elisabetopole, la care sînt invitați toți membrii, pe cum și alți binevoitori și spriginitori ai cauzei școlastice, pe lângă următorii

Program: 1. Invocarea spiritului sfînt. 2. Deschiderea adunării prin președinte. 3. Esmiterea unei comisiunii de 2 membri pentru constatarea membrilor ordinari, înscrierea de membri fundatori și ajutatori și incassarea tacselor. 4. „Chemarea învățătorului a fară de școlă“ disertație ținută de Gavr. Bozoșan învățător în Biertan. 5. Raportul comisiunii esmise. 6. Defigerea locului și timpului adunării de primăvară. 7. Designarea persoanei disertante în adunarea venitoare. 8. Eventuale propunerii. 9. Închiderea adunării.

Elisabetopole în 18 Octomvre 1897.

Gavrilă Bozoșan
președinte.

Zaharie Harhoiu
notar ad hoc.

Convocare.

Despărțămîntul Turda al reuniunii învățătorilor gr. cat. din Archidieceasa de Alba Iulia și Făgăraș conform §-lui 21 din statute își va ține prima adunare de toamnă la 4 Novembre st. n. a. c. în școala gr. cat. din Turda veche, la care adunare sînt invitați și domniș preșți ca directori școlastici, pe cum și alți binevoitori și spriginitori ai progresului învățătorec pe lângă următorii

Program: 1. Ascultarea serviciului divin la 8 ore a. m. 2. Deschiderea adunării prin președintele despărț. la 9 1/2 ore. 3. Constatarea membrilor preșenți. 4. Raport despre adunarea generală constituantă ținută în Blaș la 15 Iunie 1897. 5. Alegerea unei comisiunii de 2 membri pentru înscrierea de membri ordinari și ajutatori. 6. Incassarea tacselor. 7. Statorirea unui program, după care să purcedă docenții din despărțămînt cu privire la instrucțiune din obiectele de

învățămînt, pentru ca în acésta să fie uniformitate. 8. Designarea unei persoane disertante, pe cum și a celei care să țină prelegere practică la venitoarea adunare. 9. Raportul comisiunii de sub punct 5. 10. Defigerea locului și timpului pentru adunarea venitoare. 11. Eventuale propunerii. 12. Alegerea unei comisiunii pentru verificarea protocolului adunării. 13. Traducerea protocolului în limba statului și înaintarea lui la inspect. școlastic reg. 14. Închiderea adunării prin președinte.

Turda la 19 Octomvre st. n. 1897.

Simion Foruș
președinte.

George Tătar
notar.

Mulțămită.

Subscriși în numele membrilor Societății de lectură „Inocențiu M. Clain“ din Blaș îndemnați de iubirea și viul interes manifestat față de Societatea noastră din partea Spectabilului Domn George Petrovici căpitan în regim. 9 de artilerie în Craiova îi aducem și pe acésta cale cele mai căldurose mulțămite pentru frumoasa donațiune de cărți valoroase, cu cari a onorat Societatea noastră.

Pentru Societatea de lectură „Inocențiu M. Clain.“

Blaș în 18 Octomvre st. n. 1897.

Victor Varga
președintele societății.

Ioan Oltean
secretariul societății.

Noutăți.

Binecuvîntare de școlă. Ni-se scrie, că în 17 a. c. s'a binecuvîntat noua școlă gr. cat. română din Lechința de Murș. Actul binecuvîntării l-a sevârșit P. O. Nic. Solomon protopopul Ludoșului. În o frumoasă vorbire a espus momentositatea școlii și a învățămîntului poporal. Tot o dată a lăudat zelul desvoltat de preotul local Ioan Boer și de popor pentru ridicarea frumosului edificiu de școlă.

Contra rezoluțiunilor croate. Comercianții din Budapesta s'au tânguit, că în procesele cu clienții lor croați rezoluțiunile li-se dau tot în limba croată. Ministrul de comerț i-a încunoscîntat, că nu sînt datorii a primi rezoluțiunile în limba croată și pot cere de la jude versiune autentică magiară. De ar fi așa drept dl ministru, și când e vorbă de nemagiari, și noi l-am felicita.

Învățători socialisti. Bóla modernă numită socialism a infectat și pe un mare număr de învățători. Ei aranjéză la crăciun un congres regnicolar. Comitetul aranjator a elaborat un memorandum, a cărui cuprins e următorul. Învățătorii socialisti pretind, ca instrucțiunea poporală să fie obligătoare și gratuită. Școlariilor miseri să li-se procure pe speșele statului cărți, vesminte și mîncare. Cercetarea școlii să fie obligătoare pînă la 14 ani, érá în locul școlii de repetiție să se propună în 3 ierni agronomia câte 3 ore la săptămână. Învățămîntul religios să se sisteze în tóte școlile. Minimul salariului docental să fie de 600 fl. Învățătorului să-i fie interzise ocupațiunile secundare cu excepțiunea celor ce procură o distracție plăcută și folositoare, cum e grădinăritul, albinăritul etc.

Supraerogațiuni pentru gendarmii. Curtea de compturi a constatat, că statul a spesat pentru gendarmerie în 1896 cu 89.364 fl. mai mult, de cât era votat în budget. Ministrul Perczel motivezá supraerogarea cu întreținerea gendarmeriei pe timpul alegerilor și al esposiției milenare.

La ce duce lucșul. Nu de mult nisce hoți mascați au răpit hărțile de valóre a unei bétrâne din Bruxela. Poliției i-a succes a pune mîna pe unul din ei. Acesta a recunoscut faptul și a spus, că le-a vîndut sub preț la soția unui distins funcționar. Cercetarea a dovedit, ca respectiva dómná, ce trecea de fórte avută, e în legătură cu banda de tálhari. În o sară, pe când aranjase petrecere cu dans în splendidă sa vilă din apropierea cetății, poliția a deținut-o, și ea plîngënd și-a recunoscut crima. La cumpărarea hărtilor cu preț de nimica a împins-o pofta de a susține strălucirea casei.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Fragmente liturgice.

VI.

Lupta în contra iconoclaștilor.

(Continuare.)

Leo III nu-și schimbă hotărîrea. În răspunsul, care-l trimise Papei, se provocă la aceea, că cele șese sinode icumenice nu au hotărît nimica despre icône, dară mai virtos la plenitudinea puterii sale împărătesci, și enunță pe față principiul cesaropapismului bizantin: „Eu sînt împărat și episcop de o dată.“¹⁾ Împăratul puse ast fel însă-și cestiunea de viață pe primul plan, și Gregoriu nu întârziă a-i da răspuns energic.²⁾ În introducerea răspunsului său își exprimă Papa părerea de rău cea mai mare, că împăratul nu și-a schimbat gândul și nu va să asculte de învățătura ss. Părinți; îl îndrumă la învățatori bisericii orientale, la Gregoriu de Neocesarea, la Gregoriu de Nisa, la Gregoriu de Nazianz, la Vasiliu și la Ioan Chrisostom. Argumentul împrumutat din tăcerea celor șese concilii îl respinge cu aceea, că acelea nici despre pâne și vin nu au declarat, că ore să le mîncăm și bem, de ore la modul folosirii lor nu încapă nici o îndoelă, și că conciliile nu grăesc despre toate lucrurile, nu grăesc mai ales despre lucruri de aceea, cari praxa universală a bisericii le primise deja de mult. Dară mai mult grăescse Papa despre pretinsa putere bisericăscă a împăratului și desvîltă deosebirea dintre puterea spirituală și dintre cea lumescă. Gregoriu scia bine, că Papi de mai înainte daseră titlul de Imperatores et Sacerdotes unor împărați cu sentimente religioase mai bune, dară el scia și despre aceea, că acea titulatură se dase în tot de una numai întru lauda unor principii cu credință rivnitore și cu privire la activitatea, ce o desvîltaseră în folosul bisericii, era nu spre a justifica ori spre a recunoște prin aceea despotismul statului în afaceri bisericăscă.³⁾ „Împărații de mai înainte de tine au dovedit-o acésta cu cuvîntul și cu fapta întemeiînd biserici și îngrijindu-se de ele, cercînd plin de rivnă și de dor adevărul împreună cu păstorii supremi; așa marele Constantin, Teodosiu cel Mare, marele Valentinian și Constantin, tatăl lui Iustinian II., carele a fost de față la conciliul al șeselea. Acești împărați au guvernât așa, pe cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, ei fiind de un sentiment și de un gând cu episcopii au adunat sinode, au scrutat adevărul învățaturii și așa au împodobit bisericile lui Dumnezeu. Aceștia sînt preoți și împărați, cari au și dovedit-o prin faptă. Tu înse de la începutul domniei tale nu ai observat în chip credincios și statornic hotărîrea satorite de Părinți și hotărîrile, cu cari au hotărît învățătura, ci bisericile, cari le-ai găsit îmbrăcate în podobă bogată și felurită, le-ai despoiat de strălucirea lor și le-ai pustiit. Ce sînt bisericile noastre, dacă nu lucruri de mîni omenesci, pîtră, lemn, plévă, lut și var? Dar ele au fost împodobite cu icônele și reprezentările minunilor sfinților, cu ale patimii Domnului, cu ale Măicii lui celei preaglorioase, pe cum și cu ale sfinților lui Apostoli; spre picturile și icônele acestea istorice folosesc mulți averea sa, bărbați și femei arată spre ele cu degetul pruncilor săi abia botezați, pe cari îi poartă în brațe, pruncilor săi și acelora, cari vin din poporele pagâne, îi edifică prin acésta și le înalță inima și spiritul la Dumnezeu. Tu înse împedeci sermanul popor de la ele și-l ocupi cu cuvîntări deșerte, cu reprezentații musicale, cu jocuri lumesci și cu sęcături deșerte. Lasă-te de acésta și ascultă de biserică, pe cum ai găsit lucrul acesta, și pe cum ni-s'a străpus de la părinți. Dogmele nu sînt lucrul împăraților, ci al episcopilor; că noi sîntem aceia, „cari avem Spiritul lui Christos“. Înțelegerea lucrurilor bisericăscă e un lucru de tot deosebit de priceperea afacerilor lumesci. Mîntea ta cea îndreptată spre afaceri de răsboi, materială și grosolană nu pôte să se înalțe până la sfera cea spirituală a dogmelor. Îți espun deosebirea, ce există între palat și între biserică, între împărat și între episcopi; recunoște-o și dobîndesce-ți ast fel mîntuirea, nu fii certăreț. . . . Pe cum mai marele cel spiritual nu are facultatea de a se amesteca în afacerile palatului și de a da oficii aulice, în tocmă așa nu are nici împăratul dreptul de a se amesteca în terenul bisericăscă, de a pune la cale alegeri în

cler, de a consacra și administra simbolele sfințelor taîne, ba nici de a le primi fără de preot, ci din contră fiesce cine are să rămână pe lângă chemarea, carea l-a dat-o Dumnezeu. Veți deci, împărate, deosebirea dintre episcopi și dintre împărați? De cum va a păcătuit ore cine împotriva ta, tu confiseși casa și averea lui lăsându-l numai viața, și mai pe urmă îi ieși și viața ori îl esilezi de parte de la rudeniile și prietini lui. Nu așa episcopii, ci dacă ore cine a păcătuit și mărturisese păcatul, în loc de funie și sabia ghîdelui îi pun pe cefă evangelia și crucea, îl închid în vistierile, diaconiile și catichumeniile bisericii, îi impun ajunări, priveghiări și rugăciuni; și după ce l-au făcut, să se pocăiescă și să se mortifice în de ajuns, îi dau sublimul trup al Domnului și-l adapă cu sîntul lui sînge, îl fac un vas al alegerii și curat de vină, și ast fel curățit și nevinovat fiind îl lasă, să se înfățișeze înaintea Domnului. Acei împărați, cari au trăit în evlavie și întru Christos, nu au desprețuit glasul episcopilor, nici nu l-au neliniștit; tu, o împărate, faci acestea amîndouă și lucrî împotriva cuvîntului tîu propriu: Blăstemat să fie, cel ce delătură hotărîrea Părinților. Tu ne persecețezi și ne chinuesci cu tirănia ta, cu armele tale materiale. Noi sîntem fără de arme și despoiați, noi nu avem oste pămîntescă; noi chemăm pe Domnul și Beliducele cel mai înalt al tuturor zidirilor, pe Christos, cel ce împărătesce în cer, ca el să-ți trimită un diavol, care după cuvîntul Apostolului să te chinuescă pe tine cel vinovat spre perirea trupului, ca sufletul să se mîntuescă.“

Acestea și alte remonstrări tot așa de france ale Papei, cari îi dobîndiră în anele Grecilor admirare și reverință mare,¹⁾ avură asupra durului ostaș tot așa de puțină influință ca și nemulțămirea și ferberea din popor. El potoli în 727—728 răscolă Cicladelor așa, că nimici flota răscolăților cu focul grecesc, era pe cel ce se împotrivi în capitală, îi pedepsi în chipul cel mai aspru.²⁾ Năvala asupra icônolilor se făcea chiar de aceea cu rivnă încă și mai mare; ea în scurtă vreme începu a se îndrepta deja nu numai împotriva icônolilor, ci și în a moștelor;³⁾ unii din iconoclaști începură a osîndi și a combate chiar și mijlocirea sfinților.⁴⁾

Una din jertfele cele mai de frunte ale persecuțiunii a fost patriarhul German, care devenise deja de mult neplăcut împăratului.⁵⁾ Cest din urmă mai făcu încă o încercare zădarnică, pentru ca să dobîndescă pe patriarhul pentru părerea sa. Se zice, că împăratul să se fie provocat la Zach. 13, 2.⁶⁾ Dară patriarhul i-se împotrivi și aduse împăratului a minte de promisiunea, ce o dase cu prilejul încoronării sale de a păzi credința Părinților.⁷⁾ Ast fel ajunse lucrul între ei la vrășmășie fățișe. Unele mărturii spun, că împăratul l-a maltractat însu-și în persoană și apoi l-a esilat cu ocară.⁸⁾ Teofane spune, că împăratul l-a învinuit de răscolă și l-a silit, să renunțe la oficiu; patriarhul să fie depus însu-și omoforul și să fie zis: „Dacă sînt un İona, aruncați-mă în mare; căci fără de un sinod icumenic eu nu pot să hotăresc nimica în ale credinței.“⁹⁾ Ast fel perdu biserica Bizanțului în Ianuariu 730 pe unul dintre arhierii săi cei mai buni, carele o condusesse cincî spre zece ani. German se întorse la casa sa părintescă și se luptă și după aceea cu bărbăție împotriva iconoclaștilor. El muri la adănci bătrănețe probabil în 12 Maiu 740.¹⁰⁾

Acuma înălțară în scaunul patriarhal pe preotul și singelul flexibil Anastasiu, carele intrigase deja mai înainte împotriva lui German și se înșirase între vîndători lui.¹¹⁾ Cu violență brutală

¹⁾ Cuprinsul acestei epistole împărătesci perdute rezultă limpede din răspunsul Papei.

²⁾ Ep. 2. ad Leon. »Accepimus« Baron. a. 726; Mansi XII. 975; Jaffé n. 1671.

³⁾ Allat. de consens. I. 15, 2. p. 230.

¹⁾ Theoph. p. 628. 629. Cf. Cedren. I. 799; Ephrem. v. 1777 ur. p. 45.

²⁾ Theoph. p. 623. 624; Cedren. I. 795. 796; Baron. a. 727. n. 1; Niceph. de rebus post Maurit. p. 64. 65.

³⁾ German. de haer. et syn. c. 42. p. 62.

⁴⁾ Theoph. p. 625; Cedren. I. 797. Dară conciliul iconoclaștilor din 754 luă în anathem. 9 și 10 venerarea sfinților în apărare. Mansi XIII. 345. 348.

⁵⁾ Theoph. p. 625. 626.

⁶⁾ Cedren. I. 797; Leo Gr. p. 176.

⁷⁾ Theoph. 627; Cedren. I. 798.

⁸⁾ Joh. Damasc. Or. II. de imag. c. 12. p. 336 ed. Le Quien; Vita s. Stephani iun. I. c. p. 795. 796; Cedren. I. c. Cf. Const. Man. p. 181. 182; Ephrem. p. 234; Baron. a. 730. n. 2.

⁹⁾ Theoph. p. 627. 629. 630. Cf. Cedren. I. 799. 800; Leo Gr. p. 177; Georg. Ham. p. 635. n. 15; Niceph. I. c.

¹⁰⁾ Niceph. I. c.; Theoph. p. 629 ur., 554. 555. 630; Cuper n. 527—531. p. 92 93; Henschen ad d. 12 Maii.

¹¹⁾ Theoph. p. 627. 628; Cedren. I. 798. 799; Ephrem p. 234; Method. de schism. c. 9. p. 254; Baron. a. 728. n. 2.

se începu acuma pretutindenea pustiirea icónelor; ómenii nu erau îndestuliți cu aceea, că delăturau icónele urgisite, ci ardeau și nimiciau operele cele mai admirabile ale artiș. Sub scutul împăratului și al patriarhilor lui vrășmașii icónelor persecutau pe iubitorii lor ca pe nisce idololatri. Persecuțiunea acésta se îndreptă mai vîrtos împotriva episcopilor, din cari mulți au fost alungați în exil,¹⁾ și împotriva călugărilor, cari se cuprindeau mult cu pictura.²⁾ În urma acestora se descompuseră aprópe cu desevârșire școlile de erudițiune, cari le conduseseră călugării.³⁾ Ba se spune chiar și aceea, că Leo între altele ar fi dispus, să se ardă și o bibliotecă vestită din Constantinopol dimpreună cu doi spre zece călugări, cari erau învățătorii acolo, și dimpreună cu superiorul lor.⁴⁾ Numai în Orientul supus stăpâniei saracene, unde combătea cu energie pe iconoclaștii celebrul teolog Ioan din Damasc,⁵⁾ nu află primire porunca împăratului. În tocmăi ca și scaunul Roman se declară și Ioan în contra despotismului religios al împăratului. „Împărații,” zice el,⁶⁾ „nu au să dea bisericii legi. Apostolul zice, că Dumnezeu a pus pe sama bisericii Apostoli, profeți, păstori și învățători, înse pe împărați nu-i amintesc.” După ce se provóacă la Evr. 13. 7. 17, la Rom. 13, 7 și la I Paral. 28, 3, zice mai de parte: „Tréba împăraților e buna purtare politică, rîndul lucrurilor bisericesci e tréba păstorilor și învățătorilor. Amestecul în acestea e o hoție. Ascultăm de tine, împărate, în afacerile vieții civile, cu privire la dări, tribut și contribuții, cu privire la acelea, în cari administrarea afacerilor noastre ți-s'a încredințat ție; dar în dispunerea lucrurilor bisericesci avem pe păstori, cei ce ne vestesc cuvîntul și statoresc legislațiunea bisericescă. Noi nu mutăm din loc marginile cele vechi, cari le-au statorit părinții nostri, ci ne ținem cu tărie de tradițiunii așa, pe cum le-am primit. Căci dacă am începe a

¹⁾ Damasc. Or. II. c. 12. p. 336; Niceph. I. c. p. 68.

²⁾ Theoph. p. 623; Cedren. I. 795; German. de syn. et haer. c. 42. p. 61. 62. ed. Mai.

³⁾ Theoph. I. c.

⁴⁾ Georg. Ham. p. 634. n. 13; Cedren. I. 795. 796; Zon. XV. 3; Manass. p. 182. 184. ed. Bonn.; Leo Gr. p. 177; Ephrem. v. 1711 ur. p. 44; Baron. a. 726. n. 10 ur.

⁵⁾ Joh. Damasc. Le Quien Opp. I. 305 ur.; Theoph. p. 629; Cedren. I. 799.

⁶⁾ Orat. II. de imag. c. 12. p. 336.

dărîma clădirea bisericii chiar și numai în lucrul cel mai mărunt, în curînd s'ar ruina clădirea întregă.”

În Italia, unde Bizantinii și așa nu aveau multă influință, și unde ómenii începura deja a denega tributul, dispozițiile lui Leo III nu se executară. Atentatele ducelui Vasiliu, ale exarchului Paul, ale ducilor Exhilarat și Petru și ale noului exarch Eutichiu asupra siguranței și vieții Papei se zădărnicea tóte, și Gregoriu II își păzi vața deplină, iubit și venerat de popor, temut și respectat de inimicii săi, pe cari a dese ori îi scutia în chip marinimos.¹⁾ El rămase în tótă privința credincios principiilor sale. Când ereticul patriarh Anastasiu îi trimise sinodica sa, Gregoriu nu-l recunosc, ci-l amenință cu depunere și anatemă, dacă va rămâne pe lângă părerea sa.²⁾ Următorul Pape, Gregoriu III, un Sirian de origine (din Martie 731), nutria de totului tot acele-și convicții; el prin apocrisiarul său preotul Georgiu provocă pe împăratul de repește ori, să se întorcă; într'un sinod (Nov. 731) osîndi pe iconoclaștii și în 732 și 733 scrise de repește ori împăratului și patriarhului Anastasiu în afacerea acésta.³⁾ Tóte fură zădarnice; Orientalii păreau a fi mai separați de cât ori când. În vreme ce Saraceni pustiiau imperiul roman răsăritean cel bîntuit și de ciumă,⁴⁾ cutrîmur,⁵⁾ fómete și alte nenorociri și duceau cu sine multe averi și mulți prinși din provinciile lăsate lor de pradă,⁶⁾ Carol Martell îi învinse și-i respinse în 732 și puse stavilă progresării lor în Europa apusană.

(Va urma.)

¹⁾ Vita Greg. II. I. c. et p. 36; Baron. a. 727; Natal. Alex. Saec. VIII. c. 1. art. 3; Papencordt Gesch. der Stadt Rom im Mittelalter S. 77—79.

²⁾ Vita Greg. p. 38: qui (Anastasius) missa Romam synodica, cum tali haeresi eum consentientem reperiret vir sanctus, non censuit eum fratrem aut consacerdotem solito vocari, sed rescriptis commonitoriis, nisi ad cath. reverteretur fidem, etiam extorrem a sacerdotali officio esse mandavit. Cf. Baron. a. 730. n. 4; Theoph. p. 630; Cedren. I. 799; Georg. Ham. p. 636. n. 18.

³⁾ Vita Greg. III. in Lib. pontif. Vignol. II. p. 41—45; Baron. a. 731. n. 1 ur.; Jaffé Reg. n. 1726. 1727. p. 182.

⁴⁾ Theoph. p. 632. 636.

⁵⁾ Niceph. I. c. p. 68; Hammer Cpl. I. S. 37. 38; Georg. Ham. p. 636. n. 19.

⁶⁾ Theoph. p. 624 ur., 630—634; Georg. Ham. p. 640. n. 11; Cedren. I. 800—802; Ephrem v. 1724 ur. p. 45.

Ben Hur

sau

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

Și Malluch își luă rămas bun plin de entusiasm și voia să se ducă, dară numai de cât se întorse.

„Scusă-mă,” zise cătră Ben Hur. „Mai aveam să-ți spun încă óre ce. N'am putut, să mă apropiu însu-mi de căruța lui Messala, dar am purtat grije, ca altul să i-o măsore; după cum imi spuse, acolo butucul roții e cu o palmă întregă mai înalt de la pămînt ca la a ta.”

„Cu o palmă întregă? Cu atâta?” esclamă Ben Hur plin de bucurie.

Apoi se plecă cătră Malluch și zise:

„Fiind că ești un fiu al lui İuda, Malluch, și fiind că ești credincios celor din viața ta, câștigă-ți un loc pe galeria cea de-asupra porții de triumf, la capétul de din jos în apropierea risalitului în fața columnelor, și bagă bine de samă, când întorcem; bagă bine de samă, că dacă-mi vor succede tóte bine, atunci voi, — înse Malluch, ca și cum nu ți-ai fi spus nimica! Cércă numai a ajunge acolo și bagă bine de samă.”

În clipa acésta se auđi strigarea lui İlderim.

„Ha! Pe gloria lui Dumnezeu! Ce e asta?”

El se apropiă de Ben Hur și arétă cu degetul la anunț.

„Cetesc,” zise Ben Hur.

„Ba mai bine cetesc tu însu-ți.”

Ben Hur luă ședula, care era subscrisă de prefectul provinciei ca aranjator și înlocuia programele noastre moderne, întru cât cuprindea cu de-amînuntul diferitele petreceri, cari se puneau în prospect cu prilejul acesta. Ea împărtășia publicului, că mai întâiu se va face o procesiune estraordinar de splendidă, că apoi vor urma onorările obișnuite ale lui Consus, ale zeului italic vechiu al pămîntului și al binecuvîntării lui, și că apoi vor urma jocurile: alergările de întrecere, săriturile de întrecere, luptele trântitorilor și bușitorilor, tóte în șirul statorit. Numele concurenților se spuneau dimpreună cu naționalitatea lor, cu școlile din cari au ieșit, cu întrecerile, la cari au mai luat parte, cu premiile, cari le-au dobîndit, și cu premiile, cari erau puse de astă dată; în unul din rîndurile cele mai de pe urmă erau sumele scrise cu numerii pestriți, — semn că trecuseră timpurile, în cari învingătorul se îndestulia pe deplin cu cununa de pin ori de dafin și însetoșa de glorie ca de un lucru, care în ochii lui întrecea cu prețul bogăția.

Preste partea acésta a programului Ben Hur numai își alergă privirea. În stărșit ajunse la anunțarea alergărilor. El o cetia mereu. İubitorii rivnitori ai nobilelor lupte de întrecere se asigurau aci, că ei a bună samă vor fi satisfăcuți prin o luptă Oresteică, ca și care n'a mai fost în Antiochia. Că cetatea aranjéază spectacolul întru onórea consulului. Că o sută de mi de sestertii și o cunună de dafin vor fi câștigurile. Apoi

urmau amînuntele. Preste tot erau șese rivali cu căruțe câte cu patru cai, — numai de acestea se admiteau; și pentru ca interesarea față cu prestațiunile lor să se potenteze, rivalii vor face alergarea de întrecere toți de o dată. Apoi se descria pe rînd fiesce care căruța:

1. Căruța Corinténului Lisip, — doi cai suri, unul murg și unul negru; ei au alergat în anul trecut în Alexandria și în Corint și au învins. Cărmuitorul: Lisip. Colórea: galbenă.

2. Căruța lui Messala din Roma, — doi cai albi, doi negri, învingătorul cailor circuitului la spectacolul din anul trecut din circus maximus. Conducătorul Messala. Colórea: mohorită cu aur.

3. Căruța Atenénului Cleant, — trei cai suri, unul murg; au învins în anul trecut la jocurile de pe Istm. Conducătorul: Cleant. Colórea: verde.

4. Căruța Bizantinului Diceu, — doi cai negri, unul sur, unul murg; au învins în anul acesta în Bizanț. Conducătorul: Diceu. Colórea: neagră.

5. Căruța Sidonénului Admet, — toți patru suri. Ei au alergat în trei rînduri în Cesarea și au învins. Conducătorul: Admet. Colórea: vinétă.

6. Căruța lui İlderim, a unui șeic din pustie, — toți patru murgi, alérgă acum întâia órá. Conducătorul: Ben Hur, un İudeu. Colórea: albă.

Conducătorul: Ben Hur, un İudeu!

De ce acest nume în locul numelui Arriú?

Ben Hur își înalță privirea la Ilderim. Acuma scia, de ce strigase Arabul adineaori: amîndoi ajunseră pe loc la aceea-și conclusie. Asta a fost mâna lui Messala!

XI.

Rămasurile.

Abia se pogorise sara preste Antiochia, și Omfalul, care era aproape în centrul cetății, se și asemăna deja unui isvor neliștit, din care curgeau râuri de popor în toate direcțiile, dară mai ales la vale către Nimfeii și spre răsărit și spre apus prin colonadele lui Irod. Omenii voiau să servescă lui Bac și lui Apollo.

Spre acest scop nu se pôte închipui lucru mai potrivit de cât stradele cele largi și coperite, cari în înțelesul cel mai strîns al cuvîntului erau nisce colonade de marmoră, lungi de miluri, cari toate erau poleite în chipul cel mai desevărsit și toate erau daruri făcute cetății celei desfrîdate de principii, cari nu se înspăimîntau de spese, când ei ca în cazul de față credeau a-și dobîndi nemurire. Pe nicăierea nu era întunec, și cîntarea, risul, strigarea nu se mai sfârșiau, ci se mestecau la olaltă cu vîjeitul de ape, cari alerga în sărituri prin peșteri găunose, în vreme ce se mestecă cu el un eco înmulțit.

Multe naționalități, cari erau reprezentate aci, puteau să provoace ulmirea străinului, dar ele nu erau proprietatea specială a Antiochiei. Între diferitele probleme ale împărăției celei mari una părea a consta în aceea, ca să mestece omenii și să apropie pe străini de olaltă; de aceea porniau poporé întregi și migrau după plac în toate părțile ducînd cu sine porturile, obiceiurile, limbile și zeitățile sale; și unde le convenia, acolo se opriau, se neguțatoriau, zidiau căsi, ridicau altare și erau, ceea ce au fost a casă.

O proprietate deosebită nu putea să nu bage de samă ochiul privitorului atent în noaptea acésta în Antiochia. Aprope fiesce care om purta colorile unuia ori altuia din cărmuitorii, cari se anunțaseră pentru alergările de mîne. La unii colorea se vedea în o eșarpă, la alții în o decorație de pe pept, la mulți în o petea ori în o penă. Dar ori ce formă aveau semnele acestea, ele tot de una spuneau numai, că purtătorii semnului de a cui partidă se ține. Așa se scia, că verdele înșamnă pe prietini Atenenului Cleant, negrul pe ai Bizantinului. Asta corăspundea unui obicei, care probabil că era în tocmă așa de vechiu ca și inșe-și alergările lui Oreste, unui obicei, care e vrednic, să cauți la el cam ca la o minune istorică, care spune, până la ce greșoșii gróznice îi dnce pe omeni a dese ori nebunia lor.

Privitorii, după ce va fi băgat de samă purtarea colorilor, va mai fi găsit apoi pe strade și aceea destul de curînd, că predominiau mai virtos trei colorii, — verdele, albul și mohoritul cu aur.

Dar să părăsim strada și să intrăm în palațul de pe insulă.

Cele cinci sfeșnice cu brațe din sală chiar adineaori le-au provădit cu lumină. Adunarea în esență era aceea-și, carea o amintisem deja o dată în legătură cu descrierea salei. Pe perini zac și acuma dormitori și vesminte, și de la mese ne întimpină și acuma zuruital cubilor. Dară cea mai mare parte a societății nu se cuprinde cu

nimica. Ei se preumblă prin sală ori cască grozav ori își opresc căscatul, când se întilnesc unii cu alții, pentru ca să schimbe frase góle și banale. Fi-va óre mîne vreme bună? Terminate sînt óre pregătirile pe sama jocurilor? Dacă regulile circului din Antiochia se deosebesc de cele din Roma? Ca să spunem adevărul, ómenii aceștia tineri bolesc de bóla uritului. Lucrul sėu cel greú l-au isprăvit, va să zică, dacă am puté să privim táblițele lor, le-am vedé pline de adnotări de ale rămasurilor, — rămasuri pe tot felul de luptă, pe alergări de pedestri, pe luptele trântitorilor și bușitorilor, pe toate, numai pe alergările cailor nu.

Și óre pentru ce nu?

Să o spunem: pentru că ei nu găsesc pe nimeni, care să rischeze cu ei măcar și numai un denar în contra lui Messala.

Dóră în sală se vede numai o singură colóre.

Nimēnuia nu-l vine în minte măcar în vis putința desastrului lui.

Cum, auți zicēndu-ți-se, dară nu a avut el parte de o școlire desevărsită? Óre nu l-a esaminat și nu l-a declarat de abil un măiestru împărătesc de scrimă? Óre nu au învins cail lui în circus maximus? Și apoi da, — dóră el e Roman!

Într'un unghiú, ședēnd pe un divan, vedem pe Messala însu-și. În jur de el șed ori staú măgulitorii lui admiratori și dau asupra lui návală cu întrebări. Conversarea firesce că se învîrte în jurul unui singur obiect.

Acuma intră Drus și Ceciliú.

„A!“ esclamá tinerul prinț și se aruncă pe perina de la picioarele lui Messala. „A, pe Bac, eu sînt obosit!“

„Unde ai fost?“ întrebă Messala.

„Pe stradă la deal până la Omfal și mai de parte, — cine scie, până unde? Potop de ómeni; atâția nu au mai fost în cetate nici o dată. Se zice, că mîne totă lumea va fi în circ.“

Messala zise cu dispreț:

„Nebunii! Ei nici o dată nu au vedut reprezentările din circ, cari le aranjéză împératul. Dar Druse, ce ai aflat?“

„Nimica.“

„O, tu! Îți uíți,“ zise Ceciliú.

„Ce?“ întrebă Drus.

„Procesia albilor!“

„Minunat!“ esclamá Drus rîdēnd. „Ne-am întilnit cu o cėtă de albi. Ei purtau o flămură. Dar — ha, ha, ha, ha!“

Se aruncă a lene pe spate.

„Druse, ești crudel, — nu spune nimica,“ zise Messala.

„Sgura pustiei era ceta aceea, Messalo al meu, și mănăcatori de mațe din templul lui Iacob din Ierusalim. Ce să încep cu ei?“

„Nu, ci Drus se teme, că-l vor rîde,“ zise Ceciliú. „Dar eu nu mă tem, Messalo.“

„Grăesce dar tu.“

„Așa dar noi am oprit ceta în loc și —“

„Și i-am îmbiat cu rămas,“ zise Drus cedând și luând soțului sėu vorba. „Și — ha, ha, ha? — un nemernic, care nu are destulă pele pe obraz pentru a face dintr'insa momelă pe sama unui crap, a pășit înainte, — ha, ha, ha! — și a zis, că da. Eu m'-am scos táblița. „Care e numele omului ástuiia?“ am întreat. „Ben Hur, Iudeul,“ răspunse el. Apoi eu: „Cât să fie?“ El răspunse:

„Un — un —“ scusă-mě, Messalo. Pe tu-netul lui Joe, nu mai pot grăi de ris. Ha, ha, ha!“

Ascultătorii se plecară la el.

Messala privi la Ceciliú.

„Un șechel,“ zise acesta.

„Un șechel! Un șechel!“

O erupție de ris desprețitor urmă re- pețirea acésta.

„Și ce a făcut Drus?“ întrebă Messala.

O exclamare din apropierea ușii făcu în clipa acésta, ca ómenii să alerge acolo. Fiind că larma să continuă și creșcu, se duse și însu-și Ceciliú acolo mai zicēnd în grabă: „Nobilul Drus, Messalo al meu, își băgă táblița în buzunar și — lăsă, să-l scape din mână șechelul.“

„Un alb! Un alb!“

„Lăsați-l în lăuntru!“

„Aici, aici!“

Strigări de acestea și asemenea lor umpleau sala și făceau, să amuțescă ori ce altă conversație. Jucătorii de cubi se lăsară de joc; cei ce durmiau, se treziră, își frecău ochii, își scóseră táblițele și grăbiră la punctul comun de atracție.

„Îți ofer —“

„Și eu —“

„Eu —“

Cel primit cu atâta rîvnă era Iudeul acela fruntaș, soțul de călătorie al lui Ben Hur de pe insula Cipru. El intră serios, liniștit, cercetătorii. Îmbrăcămîntea lui era albă ca néua, și tot asemenea și pánza turbanului lui. Plecāndu-se și suridēnd asupra primirii sale înainte incetinel către masa din mijloc. Ajuns acolo, se înveli cu dignitate în hațna sa, cuprinse loc și făcu semn cu mîna. Clipirea petrii scumpe de pe degetul lui contribui mult la tăcerea, ce urmă.

„Romanilor, prea nobili Romanii,“ început el, „vė salut!“

„Liniște, pe Joe! Cine e acela?“ întrebă Drus.

„Un căne de Iudeu, — Sanballat cu numele, — furnisor al oștii, locuesce în Roma; e nespun de bogat; s'a îmbogățit din liferări, cari nici când nu le-a implinit. Cu toate acestea țese intrigii, cari sînt mai fine de cât țesătura de paingin. Fie, — pe briul Vinerii! vom să-l prindem!“

(Va urma.)

Bibliografie.

Anunț. *Biografia lui Avram Iancu*, — compusă de domnul Iosif Șt. Șuluț și dăruită Asociațiunii în 800 exemplare, pentru ca din suma, ce se va realiza prin vinderea ei, adaugēndu-se la rămasul fericitului, să se înființeze un fond în memoria lui Avram Iancu, care a dăruit totă averea sa Asociațiunii, — se pôte procura de la biroul Asociațiunii (Nagy-Szeben, strada Morii Nr 8). Un exemplar costă cu postporto 55 cr.

Biroul Asociațiunii.

Editor și redactor răspundător:

Dr Victor Szmigelski.